

Gönderiliş Tarihi: 03/11/2023

Kabul Tarihi: 21/12/2023

BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ EĞİTİM PLANLARI İLE İLGİLİ YAPILMIŞ ÇALIŞMALARIN BETİMSSEL ANALİZİ

Mehmet Buğra ŞAHİN¹

Murat AKDAĞ²

ÖZ

Bireyselleştirilmiş eğitim planı (BEP), kaynaştırma ve özel eğitim alanında özel gereksinimli bireylerin eğitimleri için hayati önem taşımaktadır. Bireyin, güçlü yönlerinin geliştirilmesi ve zayıf yönlerinin desteklenmesi için bireye en uygun özel eğitim hizmetlerinden faydalanmasının temeli niteliğinde olan BEP, hazırlanması ve uygulanması süreçlerinde paydaşların etkin çalışmasını gerektiren durumlar ortaya çıkarmaktadır. Bu durum ise paydaşların bir araya gelmesi, etkin katılım, BEP ile ilgili kuramsal ve uygulamaya yönelik bilgi ihtiyaçları gibi gereksinimler ile devam etmektedir. Ülkemizde

1997 yılında yürürlüğe giren 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin (KHK) 4. maddesinde özel eğitimin temel ilkeleri ele alınmıştır. Bu ilkeler arasında “Özel eğitim gerektiren bireyler için bireyselleştirilmiş eğitim planı geliştirilmesi ve eğitim programlarının bireyselleştirilerek uygulanması esastır.” denilerek özel eğitim hizmetlerinde BEP ve bireyselleştirmeye vurgu yapılmıştır. Bu bağlamda ülkemizde 1997 yılından günümüze uygulamada olan BEP hem hazırlanma hem de uygulanma süreçlerinde hala aksaklıkların olduğu bir program olarak göze çarpmaktadır. Nitel araştırma türlerinden Bu çalışmada 2017-2022 yılları arasında BEP ile ilgili yapılmış 11 adet lisansüstü tez incelenerek teorik çıkarımlar elde etme amacını taşımaktadır. Ulaşılan lisansüstü tezler betimsel analizi le incelenerek bulguları ve önerileri birleştirilip son beş yılda BEP ile ilgili sorun görülen durumların neler olduğu ve farklı zamanlarda yapılmış çalışmalar için ilgili problemlerin devamlılığının tespiti amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Özel Eğitim, Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı, Kaynaştırma

Jel Kodları: A2-I2-C1

DESCRIPTIVE ANALYSIS OF STUDIES CONDUCTED ON INDIVIDUALIZED EDUCATION PLANS

ABSTRACT

Individualized education plan (IEP) is vital for the education of individuals with special needs in the field of inclusion and special education. IEP, which is the basis for the individual to benefit from the most appropriate special education services to develop his/her strengths and support his/her weaknesses, creates situations that require effective work of stakeholders during the preparation and implementation processes. This situation continues with requirements such as the coming together of stakeholders, active participation, and theoretical and practical information needs regarding IEP. In our country

The basic principles of special education are discussed in Article 4 of the Decree Law No. 573 on Special Education, which came into force in 1997. Among these principles, "It is essential to develop an individualized education plan for individuals requiring special education and to implement individualized education programs." IEP and individualization were emphasized in special education services. In this context, BEP, which has been in practice in our country since 1997, stands out as a program where there are still problems in both the preparation and implementation processes. This study, which is one of the qualitative research types, aims to obtain theoretical inferences by examining 11 postgraduate theses related to IEP between 2017-2022. The obtained postgraduate theses are examined with descriptive analysis, their findings and suggestions are combined, and the aim is to determine the problems that have been observed regarding IEP in the last five years and the continuity of the relevant problems for studies conducted at different times.

Keywords: Special Education, Individualized Education Plan, Inclusion

Jel Codes: A2-I2-C1

¹ Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Özel Eğitim Bölümü (YL Öğrencisi), mebese23@gmail.com

² Dr. Öğr. Üyesi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü, murat.akdag@gop.edu.tr

1.GİRİŞ

İnsan farklılıkları ve bu farklılıkların farkındalığı ile değişen ve gelişen bir varlıktır. İfade edilen farklılıklar kültürel, milli, inanç, düşünce, yaş, cinsiyet vb. gibi olabileceği gibi bireylerin gelişimsel özellikleri açısından da farklılıklar göstermektedir. Farklı ailelerden farklı demografik yapılara sahip bireylerde ifade edilen farklılıklarla beraber; tek yumurta ikizlerinin fiziksel, duygusal ve zihinsel gelişimlerinin dahi farklılıklar gösterdiği bilinmektedir. Bu bağlamda bireylerin farklı gelişim özelliklerini kabullenmek, bireyin ihtiyaçlarının karşılanması ve fırsat eşitliğinin sağlanması açısından önem arz etmektedir. Bu bağlamda eğitim sistemleri içinde belli yaşlardaki öğrenciler grup eğitimi alsalar dahi öğrenmelerinin bireysel olduğunu ifade etmek mümkündür. İfade edilen durum ise bireylerin öğrenme hız ve düzeylerindeki farklılık ile açıklanabilir. Bireylerin öğrenme hızları, düzeyleri, algıları vb. gibi değişkenler sebebi ile öğretim ortamının da bireyselleştirilmesi durumu önem arz etmektedir (Güven ve Sözer, 2007). Tipik gelişim gösteren bireyler arasında ifade edilen farklılıklar, tipik gelişim göstermeyen bireyler arasında da görülmektedir. Bu bağlamda toplumda tipik gelişim gösteren ve göstermeyen bireyler arasındaki farkındalık ifade edilen durumun sağlanabilmesi için gereklidir. Yetersizlik grupları arasındaki bu homojen olmayan dağılım, yetersizliği olan bireye kendine özgü uyarlanmış ortamların hazırlanmasını da önemli hale getirmektedir. Bu uyarlamaların yapılması ve uygulanması da özel eğitim hizmetlerine girmektedir.

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'ne göre özel eğitim “Bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak üzere geliştirilmiş eğitim programları ve özel olarak yetiştirilmiş personel ile uygun ortamlarda sürdürülen eğitim” olarak ifade edilmiştir (MEB, 2017). Özel eğitim hizmetlerini ise, özel gereksinimli bireylere ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda sağlanan tüm destekler olarak tanımlamak mümkündür. Bir bireyin özel gereksinimli tanısı alabilmesi için bazı koşullar vardır. Öğrencilerin temel eğitime başlayabilmeleri için belirli bir ay sınırında olmaları gibi bireyin özel eğitim hizmetlerinden faydalanabilmesi için de tıbbi tanılmasının yapılması ilk koşuldur. Devam eden süreçte ise eğitim hizmetlerinden yararlanabilmesi için eğitsel değerlendirmesinin yapılarak uygun eğitim ortamına yerleştirilmesi gereklidir. İfade edilen özel gereksinimli birey ise bilişsel, fiziksel, sosyal ve duygusal gelişim olarak akranlarından farklı özellikler gösteren ve destek eğitimine ihtiyaç duyan bireyler olarak tanımlanmaktadır. Özel gereksinimli bireylerin uygun eğitim ortamında eğitim öğretim faaliyetlerine devam edebilmesi için Özel Eğitim Hizmetleri, 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile eğitim-öğretimin tüm kademelerinde özel eğitim hizmetlerinin özel gereksinimli bireylere sunulması yasal güvence altına alınmıştır (MEB, 2018). Daha önceden ifade edildiği gibi aynı yetersizliğe sahip öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve fiziksel yönden farklı ihtiyaçları olabileceğinden okullar ifade edilen yetersizliğe uğramış öğrencilerin özel ihtiyaçlarını karşılayabilmek amacıyla öğrenciye bireyselleştirilmiş bir eğitim sunmalıdır (Ersoy vd., 2021). Eğitimin bireyselleştirilmesi ise eğitim öğretim faaliyetlerinin temel yapısını oluşturan eğitim programlarının öğrencinin özel ihtiyaçlarını karşılayabilecek şekilde bireyselleştirilmesi ile mümkündür.

Özel gereksinimli bireylerin ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda verilecek eğitimin farklılaştırılması ve özelleştirilmesini ise bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) sağlamak mümkündür. BEP, “özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin kendilerine özgü eğitsel gereksinimlerini karşılamak üzere uygun eğitim öğretim ortamlarından ve destek eğitim hizmetlerinden en üst düzeyde yararlanmasını sağlamak üzere aile, öğretmen ve uzmanların iş birliğiyle hazırlanmış yazılı dokümandır.” (MEB, 2022). Ülkemizde BEP'in ilk kez yasal bir zorunluluk haline gelmesi, 1997 yılında 573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile sağlanmış ve ifade edilen tarihten günümüze uygulanmaya devam etmektedir. Özel gereksinimli bireyler için hazırlanan BEP'ler aynı zamanda öğrencinin eğitim faaliyetlerine yön verildiği ve ilerlemesinin kayıt altına alınarak izlenmesinin sağlandığı raporlardır (Kargın, 2007; Powers, Swick ve Cherry, 2017; Yazıcıoğlu, 2019). Öğrencinin izlenmesi ifadesi ile hem sürecin nasıl değerlendirileceği hem de süreç sonunda ulaşılmak istenen hedeflerin ne düzeyde kazandırıldığı ölçülmesi olarak ifade edilebilir. Bu durumla beraber bir rapor niteliği taşıması ise tüm süreç ve değerlendirmeler kayıt altına alınarak tüm öğretim paydaşları ile paylaşılabilir bir doküman olmasıdır. BEP hazırlanması bir paylaşım ve süreç gerektirir. Bu bağlamda, BEP hazırlamak için okulda BEP geliştirme birimi oluşturulması gerekmektedir (Şengün, 2022).

BEP hazırlamak tek bir öğretmenin sorumluluğunda değil özel gereksinimli bireyle çalışan tüm öğretmenlerin koordinasyonu gerektiren bir süreçtir. Bu bağlamda BEP hazırlama sürecinde ifade edilen öğretmenler ve okul idaresi eşit derecede sorumluluk almalıdır. BEP Geliştirme Birimi, “Özel eğitim ihtiyacı olan öğrenci için BEP hazırlamak amacıyla öğrencinin öğrenim gördüğü/ görmeye başlayacağı okulda oluşturulan birimdir” (MEB, 2022). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (2018)’nde belirtildiği gibi, BEP geliştirme birimi;

Bep biriminin başkanlığından, koordinasyonundan, öğretim ortamının düzenlenmesi ve materyal desteği sağlamakla sorumlu okul müdürü veya okul müdürünün görevlendireceği bir müdür yardımcısı,

Öğrencinin gelişim süreci hakkında en geniş bilgiye sahip ve bu bilgiyi paylaşabilecek öğrencinin velisi (anne/baba/yasal vasi)

Bep’in uygulanmasında sorumluluğu olan ve eğitim öğretim sürecinin nasıl olması gerektiğini bilen öğrencinin sınıf öğretmeni

Benzer şekilde BEP’in uygulanmasında sorumluluğu olan ve eğitim öğretim sürecinin nasıl olması gerektiğini bilen branş öğretmenleri

Öğretmene, öğrenciye ve aileye psikolojik destek sağlamakla sorumlu okul psikolojik danışmanı,

Özel eğitim alanında farklı öğretim yöntem ve teknikleri ile farklı öğretim strateji desteği sağlayarak öğretmenleri ve veliyi yönlendirecek özel eğitim değerlendirme kurulundan bir üye,

Hedeflerini ve hayallerini ifade edebilecek düzeyde BEP hazırlanmasına ve eğitim sürecine katkı sağlayacağı düşünülen, kendini tanıyan öğrencinin kendisi,

Hali hazırda öğrencinin destek hizmet aldığı odyolog, psikolog fizyoterapist vb.

Görevlerini üstlenen paydaşlardan oluşmaktadır (MEB, 2022).

BEP biriminde bulunan paydaşlar için özel gereksinimli öğrenciyi tanımak ve özel eğitim süreçleri hakkında bilgi sahibi olmak esastır (Vuran vd., 2017).

BEP birimindeki paydaşların ifade edilen özellikleri taşımaları BEP’in hazırlanması, uygulanması ve izlenmesi konularında niteliği artıracaktır (Şengün, 2022). Araştırmalar öğretmenlerin BEP sürecine aktif katılımları ile ilgili konulardaki bilgi düzeyleri ve tutumlarının olumlu yönde geliştiği ve bu durumun sonucu olarak özel gereksinimli öğrencinin eğitiminin pozitif yönde etkilendiği sonucunu ortaya çıkarmıştır (Avcıoğlu, 2011; Erden, 1998). BEP ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde; Çuhadar (2006)’ın sınıf öğretmenleri ile yaptığı çalışmanın sonucuna göre, çalışmanın katılımcıları BEP hazırlanmasının bir gereklilik olduğunu vurgulamıştır. Bu durum ile beraber katılımcılar program geliştirme, özel eğitim, kaynaştırma eğitimi ve BEP ile ilgili yetersiz olduklarını ifade etmişlerdir. Bu yetersizliklerinin aşılması için de hizmet içi kurs ve eğitimler almaları gerektiğini belirtmişlerdir. Diğer bir çalışmada ise Öztürk ve Eratay (2010), BEP hazırlanmasının gerekliliğini vurgulamış, BEP’in eğitim paydaşı olan öğretmenlere, öğrencinin kendisine ve ailesine yararlı olduğunu belirtmiştir. BEP biriminin farklı bilgi ve tecrübe birikimine sahip kişilerden oluştuğu ifade edilmiştir. BEP hazırlanırken karşılaşılan güçlüklerin ve problemlerin çözümünde ve BEP hazırlanmasında öğretmenlerin yeterli olmadıkları çalışma sonucunda ortaya konmuştur. BEP’in niteliğini artıracak etmenlerin (BEP birimi paydaşlarının toplantılara katılmamaları veya toplantılarda yeterli katkıyı sağlamamaları, öğrencinin düzeyine uygun olmayan hedefler belirlenmesi, doğru belirlenmeyen öğretim yöntem ve teknikleri) nitelikli sunulmaması kaynaştırma eğitiminin öğrenci üzerinde beklenen etkiyi sağlamamasına neden olmaktadır (Özyürek, 2005; Güzel, 2014; Smith, 1990).

Araştırmalarda ifade edilen problemlerin giderilmesi amacıyla YÖK öğretmen yetiştirme programlarında birtakım düzenlemelere gitmiştir. Yapılan bu düzenlemelerle beraber öğretmenlik eğitimi veren eğitim fakültelerinde BEP ve Özel Eğitim dersi tüm bölümlere zorunlu hale getirilmiştir (Küçükahmet, 2007). Yapılan bu değişiklikler ile “özel eğitim dersi” tüm öğretmenlik programlarında zorunlu/seçmeli programlara dâhil edilmiştir. Özel eğitim ders içeriği farklı yetersizlik türleri ve eğitimlerinde kullanılan öğretim yöntem/teknikleri, özel eğitimin temel ilkeleri, yetersizliğe sebep olan

faktörler vb. konularını kapsamaktadır. Üniversitelerde öğretmen adaylarına zorunlu/seçmeli olarak verilen özel eğitim dersi içerik olarak değerlendirildiğinde yetersizlik, engel, özel gereksinim, özel eğitim ile ilgili zengin bir içerik sunduğu görülmektedir. (Durdukoca-Fırat, 2015; Yaralı, 2016).

Özel eğitim hizmetlerinin kalitesinin artırılması ve öğretmenlerin bilgi eksiklerinin giderilmesi için YÖK tarafından 2007 yılında yapılmış düzenlemeye, MEB tarafından öğretmenlere sunulan hizmet içi eğitimlere rağmen öğretmenlerin BEP hazırlama konusunda problem yaşadıkları görülmektedir. Bu araştırmanın amacı, öğretmenlerin BEP hazırlama sürecindeki eksikliklerini ortaya koymak, özel eğitim ve BEP konularında daha nitelikli hale gelmeleri için öneriler sunmaktır. Ayrıca Yapılan bu araştırmayla; BEP ile ilgili yapılmış lisansüstü tezlerin yıllarına, yöntemlerine, çalışma gruplarına göre BEP ile ilgili ortak problemlerin belirlenmesi ve değişikliklerin ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır. Ayrıca BEP ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin bir araya getirilerek ilerideki araştırmalar için bir kaynak oluşturmak amaçlanmıştır.

2. YÖNTEM

Araştırmada doküman analizi yöntemi kullanılmış, 2017-2023 yılları arasında Türkiye’de yazılmış ve YökTez sayfasında yayınlanan lisansüstü 11 adet tez çalışması incelenmiştir.

3. BULGULAR

İncelenen araştırmalar, araştırmaların odaklarına göre sınıflandırılmıştır.

Bu sınıflama;

Aile görüşlerine yönelik araştırmalar,

Tüm paydaşların görüşlerine yönelik araştırmalar,

Öğretmenlere yönelik araştırmalar,

BEP yeterliklerinin incelendiği araştırmalar şeklinde oluşmuştur.

Tablo.1 Aile Görüşlerine Yönelik Araştırmalar

Kaynak	Katılımcı Grubu	Yöntemi	Bulgular
Aslan, M. (2021). Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Geliştirme Birimi Toplantılarının Ve Toplantılara Aile Katılımının İncelenmesi (Yıl Tezi)	Aileler	Gözlem, Görüşme	“Araştırma sonucunda BEP geliştirme birimi toplantıları öncesinde toplantılara katılım için yapılan çalışmaların anlamlı katılımı sağlama konusunda sınırlı kaldığı bulunmuştur. Toplantıların işleyişinde, toplantıların yapısal özelliklerinde birtakım sınırlılıkların olduğu; toplantı içeriklerinin daha çok mevcut durumun tartışılması, tanı ve yerleştirme ile ilgili olduğu ve ileriye dönük planlamalar konusunda sınırlı bir içeriğin olduğu bulunmuştur. Ailelerin ise daha çok bilgi olarak toplantılara katıldıkları, deneyimlerinin de bilgi almakla sınırlı kaldığı ve bununla bağlantılı olarak toplantılara ilişkin algılarının olumlu olduğu görülmüştür.”

Araştırma sonucuna göre velilerin bilgilendirilmesine ve bu bilgilendirme toplantılarını anlamlı bulmalarına rağmen BEP toplantılarında beklenen katkının sağlanamadığını söylemek mümkündür. Ayrıca toplantıların öğrencilerin yetersizlikleri ile ilgili bir bilgilendirme toplantısı şeklinde geçtiği de araştırma bulguları arasında yer almaktadır.

Tablo 2. Öğretmenlere Yönelik Araştırmalar

Kaynak	Katılımcı Grubu	Yöntemi	Bulgular
Söğüt, D., S. (2017). Sınıf Öğretmenlerinin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Hazırlamada Karşılaştıkları Güçlükler ve Kaynaştırma Uygulamalarına İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi (YL Tezi)	201 Sınıf öğretmeni	Nicel (ölçek)	“Araştırma sonucunda 23-28 yaş aralığındaki öğretmenlerin 29-34 yaş aralığındaki öğretmenlere göre daha az güçlük yaşadığı tespit edilmiştir. Ancak çalışmada 21 yıl ve üzeri kıdeme sahip öğretmenlerin BEP hazırlama sürecinde daha başarılı oldukları görülmüştür. Öğretmenlerin ailesinde özel gereksinimli birey olması sorumluluk paylaşımı alanında etkili olduğu; öğrencinin destek eğitimi alması durumu ise öğretmenin BEP ile ilgili bilgi düzeyinde farklılık yaratmıştır. Benzer şekilde kaynaştırma öğrencisi 2,3 veya 4. sınıfta olan öğretmenler, 1. Sınıfta öğrencisi olan öğretmenlere göre BEP ile ilgili daha başarılı oldukları bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca araştırmada, öğretmenin cinsiyeti, çalıştığı yer (köy, kent vb.), kaynaştırma deneyimi ve öğrencisinin yetersizlik türü BEP süreçlerinde öğretmen niteliğini etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır.”
Yaman, A. (2017). Kaynaştırma Modeli İle Eğitilen Öğrenciler İçin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarının Geliştirilmesi ve Uygulamasına Yönelik Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerinin Belirlenmesi (YL Tezi)	30 sınıf öğretmeni	Görüşme	“Öğretmenlerin BEP hazırlama ile ilgili aldıkları eğitimin yetersizliği, -BEP için gerekli eğitsel tanılamanın yetersizliği, -BEP biriminin işlevsel olmayışı, -Aile kaynaklı sorunlar, -Fiziki ortamdan kaynaklı sorunlar, -Okul idaresinden kaynaklı sorunlar, -Diğer öğrenci ve ailelerden kaynaklı sorunlar tespit edilmiştir.”
Akkoyunoğlu, Ö. (2019). Müzik Öğretmenlerinin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı	98 Müzik Öğretmeni	Tarama (Nicel)	“Araştırma sonucunda öğretmenlerin çalıştıkları kurum, BEP katılım durumu, eğitim düzeyi ve katılma durumlarında anlamlı bir farklılık gösterirken, cinsiyet, eğitim süresi, yaş

Hazırlamada Karşılaştıkları Güçlüklerin Belirlenmesi ve Kaynaştırma Uygulamalarına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi (YL Tezi)				ve hizmet yılına göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna varılmıştır. Öğretmenlerin, kaynaştırma öğrencilerine yönelik eğitim ve öğretim materyalleri hakkında yeterince bilgiye sahip olmadıkları ve yetersizliği olan öğrencilerinin kaynaştırılmasına yönelik bilgilerinin yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Bu durumlarla beraber çalışmada, öğretmenlerin; BEP ile ilgili nereden destek alacaklarını bilmedikleri, BEP değerlendirme konusunda yetersiz oldukları, BEP'in diğer öğrencilerin müfredatını geciktirdiği, BEP'in her öğrenci için hazırlanmasının ve sınıf mevcudunun süreci güçleştirdiği, veli beklentisinin yüksek olduğunu düşündükleri tespit edilmiştir.“
Burunsuz, E. (2019). İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programının Uygulanmasına İlişkin Görüşleri (YL Tezi)	12 Öğretmen	Görüşme		“Öğretmenlerin, kaynaştırma uygulaması ve BEP uygulama sürecine yönelik olarak süre sıkıntısı, velilerin bilinçsiz olması, uygulamada yaşanan aksaklıklar, verilen hizmet içi eğitim ve seminerlerin yetersiz olması, bilgi eksikliği, rapor verilme aşamasında yaşanan sıkıntılar gibi çeşitli sorunlarla karşılaştıkları görülmüştür. Öğretmenler, kaynaştırma eğitiminin mevcut haliyle faydalı olduğunu düşünmemektedir.”
Kuru Habiboğlu, N. (2018). İlkokullarda Çalışan Sınıf Öğretmenlerinin Ve Rehber Öğretmenlerin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Geliştirme Birimine İlişkin Görüşleri (YL Tezi)	5 sınıf öğretmen	5 rehber	Görüşme	“Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre; öğretmenlerin BEP'in yararlı olduğunu düşündükleri görülmüştür. BEP kurulunun toplantılara katıldığı, bazı BEP başkanlarının, BEP'lerin uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesinde öğretmenlere yardımcı olmadığı, bazı okullarda ise yardımcı olduğu görülmüştür. Ayrıca merkezde, fiziki şartları iyi olan ve veli profili açısından sosyo-ekonomik düzeyi iyi olan okulların BEPGB başkanının görevlerini daha iyi yaptığı görülmüştür. Rehber öğretmenlerin BEP'lerin uygulanmasında sınıf öğretmenlerine gereken yardımı yaptıkları görülmüştür. Sınıf öğretmenlerinin BEP'leri

				değerlendirmede kanaat kullandıkları tespit edilmiştir.”
Akkin, A. (2019). Öğretmenlerin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarının Geliştirilmesi, Uygulanması ve Değerlendirilmesinde Yaşadığı Güçlüklerin Belirlenmesi ve Çözüm Önerileri (YL Tezi)	514 öğretmen	Tarama (Nicel)		“Araştırma sonucunda BEP geliştirme, uygulama ve değerlendirme aşamalarında kadın öğretmenlerin, sınıf öğretmenlerinin, ilgili alanda eğitim almış veya kaynaştırma deneyimine sahip öğretmenlerin daha başarılı oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre BEP geliştirme, uygulama ve değerlendirme aşamalarında anlamlı fark bulunamamıştır.”
Özan, S. (2019). Sınıf Öğretmenleri ve Rehberlik Psikolojik Danışmanlık Öğretmenlerinin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Sürecine İlişkin Deneyimleri (YL Tezi)	12 sınıf, 11 öğretmen ve öğretneni	PDR Grup görüşmesi		“BEP geliştirme, uygulama, izleme ve değerlendirme aşamalarında ekip üyeleri arasında iletişim ve işbirliğinin sınırlı olduğu, okul idarecileri ve öğretmenlerin BEP süreciyle ilgili gerekli bilgi ve becerilere sahip olmadıkları, ailelerin sürece etkin katılmadıkları, öğretmen ve öğrencilere yeterli özel eğitim destek hizmetlerin sağlanmadığı yönünde sonuçlar ortaya koyulmuştur.”
Evyapan, G. (2020). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Öz-Yeterlilik Algı Düzeyleri ve Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Hakkındaki Görüşleri (YL Tezi)	(Kaynaştırma)335 okul öncesi (Nicel) 9 Okul Öncesi öğretmeni (Nitel)	Anket – Görüşme (Karma Yöntem)		“Okul öncesi öğretmenleri BEP’in gerekli ve yararlı olduğunu, BEP içeriğine yönelik olarak 6 öğretmen akademik becerilerin olduğunu, bir öğretmenin tüm kazanımları içeren program olduğu, iki öğretmenin BEP içeriğine yönelik görüş bildirmedığı, BEP uygulamadaki güçlükler konusunda ise öğretmenler yeterli alt yapının ve yeterli bilgilerinin olmadığını, BEP hazırlarken kaynak kitaplardan ve öğretmen arkadaşlarından destek aldıklarını belirtmişlerdir. Ancak tüm öğretmenler BEP hazırlama sürecinde aile desteği almamaktadır.”

Araştırmaların bulgularına bakıldığında, öğretmenlerin genelde BEP ve kaynaştırma ile ilgili deneyimleri arttıkça bilgilerinin ve uygulama becerilerinin de arttığı sonucuna varmak mümkündür. Bu durumu ise alınan eğitimlerin BEP konusunda yetersiz kalması ile ilişkilendirmek mümkündür. Öğretmenler BEP toplantılarına katılmakta sorun yaşamamalarına rağmen öğretim sürecinde

kullanılacak yöntem, materyal vb. gibi konularda yetersiz olduklarını da ifade etmişlerdir.

Tablo 3. Tüm paydaşların görüşlerine yönelik araştırmalar

Kaynak	Katılımcı Grubu	Yöntemi	Bulgular
Toprak, Ö., F. (2018). Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Hazırlama Sürecine İlişkin Ekip Üyelerinin Deneyimleri: Bir Ortaokul Örneği (YL Tezi)	16 branş öğretmeni, iki rehber öğretmen, iki özel eğitim öğretmeni, bir okul yöneticisi, sekizi anne, biri baba olmak üzere özel gereksinimli öğrenci ailesinden oluşan toplam 30 katılımcı	Nitel (Fenomonoloj)	Araştırma sonucunda; ailelerin BEP hazırlama sürecinde yer alması gerektiği, ancak bunun için bazı önkoşulların olması gerektiği ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin ve müdür yardımcısının aileyle BEP hazırlama sürecinde daha çok bilgi edinme ve sağlama amacıyla iletişim kurdukları görülmüştür. Araştırma sonucunda ekip üyelerinin yasal anlamda bilgi eksikliği yaşadıkları da ortaya çıkmıştır. Araştırma sonucuna göre, özel gereksinimli öğrencilerin BEP hazırlama sürecinde yer almasının uygun olmadığı görüşü ortaya çıkmış ve öğrencilerin sürece dâhil edilebilmesi için çeşitli ön koşulların gerekli olduğu katılımcılar tarafından dile getirilmiştir.

Araştırma bulgularına bakıldığında genel düşünce paydaşların BEP ve süreçleri ile ilgili bilgi eksiklerinin olduğudur. Ailelerin BEP sürecinde bilgi kaynağı rolü üstlendiği görülmektedir. Ayrıca tüm paydaşlar için ön koşul becerilerinin BEP sürecine katılmada ilk şart olması gerekliliği de araştırma sonucunda ortaya çıkmıştır.

Tablo 4. BEP Yeterliklerinin İncelendiği Araştırmalar

Kaynak	Katılımcı Grubu	Yöntemi	Bulgular
Alan, Ş. (2019). Özel Eğitim Okullarında Geliştirilmiş Olan Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarının Kalitelerinin İncelenmesi (YL Tezi)	211 BEP	Nicel	“BEP’lerin kalitelerinin düşük olduğu, BEP amaçlarının sayısının çok yüksek olduğu, okul düzeyi arttıkça BEP’lerin kalitesinin düştüğü, 1-5 yıl özel eğitim deneyimine sahip öğretmenlerin hazırladığı BEP’lerin daha kaliteli olduğu, öğrencilerle ilk kez karşılaşan öğretmenlerin hazırladığı BEP’lerin, aynı öğrencilerle önceki yıllara ilişkin deneyimi bulunan öğretmenlerin hazırladığı BEP’lerden daha kaliteli olduğu görülmüştür. BEP kalitesinin toplam puan üzerinden tanı grupları arasında farklılaşmamasına rağmen alt ölçekler arasında farklılaştığı görülmüştür.”

Araştırma bulgularına göre BEP'lerin genelde öğrenci ilgi ve ihtiyaçlarını karşılamadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca yeni göreve başlayan ve yetersizlik grubu ile ilk defa çalışan öğretmenlerin hazırladığı BEP'lerin de daha nitelikli olduğunu söylemek mümkündür.

4. SONUÇ

Araştırmalar incelendiğinde BEP ile ilgili temel sorunun bilgi yetersizliği olduğunu söylemek mümkündür. Bu durumun temel sebebi ise lisans düzeyinde BEP hazırlama ve uygulama ile ilgili derslere müfredatta yeteri kadar yer verilmemesi olduğu düşünülmektedir. Benzer şekilde mesleğe başlayan öğretmenler içinde hizmet içi eğitimlerin amaca ulaşmadığı sonucuna da ulaşmak mümkündür. Bep paydaşları görevlerinin farkında olmasına rağmen BEP toplantılarına istenilen düzeyde katkı sağlayamamaktadır. Ayrıca öğretmenler ve aileler yetersizlik türleri ve bu yetersizliğe sahip bireylerin özellikleri ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıkları sonucu yine araştırmaların bulguları arasında yer almaktadır.

Araştırmaların bulguları incelendiğinde, lisans düzeyinde ve mesleki hizmet içi eğitimler ile BEP konusuna daha fazla yer verilmesi gerekliliği öneri olarak sunulabilir. Ayrıca aileler başta olmak üzere tüm BEP paydaşlarına yetersizlik türleri ve bu yetersizlik türlerinin ihtiyaçlarının neler olduğu ile ilgili ön bilgilendirme toplantıları; öğrencinin tanınması veya yerleştirme sürecinin tamamlanmasının ardından yapılmalıdır. Araştırmalar sonucunda yasa ve yönetmeliklerde yer alan hususların aslında yerine getirilmeye çalışıldığı ancak bazı sebep veya eksikliklerden ötürü istenilen verimin alınamadığı da genel sonuçlar içinde yer almaktadır. Bu sebeple BEP'in tüm paydaşlarının ilgili hususlarda bilgilendirilmesi yine araştırmaların genel önerileri arasında yer almaktadır.

KAYNAKÇA

- Baykoç-Dönmez, N. (2011). *Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitim*. N. Baykoç Dönmez (Ed.), Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitim içinde (s. 19-27). Ankara: Eğiten Kitap.
- Çakıroğlu, O. (2016). *Özel eğitimde temel kavramlar*. V. Aksoy (Ed.), Özel eğitim içinde (s. 1-19). Ankara: Pegem Akademi.
- Diken, İ. H. (2011). Erken tanılama ve erken eğitim. E. S. Batu (Ed.), 0-6 yaş arası down sendromlu çocuklar ve gelişimleri (2. Baskı) içinde (s. 371-384). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Erdil, Z. (2010). Sosyoekonomik olarak risk altında bulunan çocuklara yönelik erken müdahale programları ve akademik başarı ilişkisi. *Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*, 72-78
- Gardner H. (1999). *Intelligence Reframed: Multiple Intelligences for the 21st century*. Basic Books: New York.
- Gülşen, Ö. Ü. C. (2019). Çoklu Zekâ Temelli Öğrenme. *Öğretmen Dünyası Dergisi*, 40(477), 23-30.
- Gürsel, O. (2010). Özel eğitimde değerlendirme. H.İ. Diken (Ed.), Özel eğitim içinde (s. 29-58). Ankara: Pegem Akademi
- Güven, B., & Sözer, M. A. (2007). Öğretmen adaylarının öğretimin bireyselleştirmesine ilişkin görüşleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(32), 89-99.
- Hızal, A. (1989). Ulusal eğitimin amacı ve bu amacı gerçekleştirmede okulun yeri. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2(2), 119–123.
- Kırcaali-İftar, G. (1998). Özel gereksinimli bireyler ve özel eğitim. S. Eripek, (Ed.), Özel Eğitim (1-13.). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Kirk, S. A., & Gallagher, J. J. (1989). *Educating exceptional children* (6th Ed.). Boston: Houghton Mifflin.
- MEB (2006). Öğretmenlik mesleği genel yeterlilikleri. Ankara. Öğretmen Yetiştirme ve Eğitim Genel Müdürlüğü
- Metin, N. (1999). *Üstün yetenekli çocuklar*. Ankara: Öz Aşama Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.

- Milli Eğitim Bakanlığı (2018). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2022). Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Tüm Öğretmenler İçin Yol Haritası
- Odluyurt, S. (2019). *Kaynaştırma ve Bütünleştirme Nedir?*. E.Sema Batu, (Ed.), *Kaynaştırma Ortamlarında Uygulamalar içinde* (s.1-16). Eskişehir:Anadolu Üniversitesi Acıkoğretim Fakültesi Yayınları.
- Özaltun Ş. C., Güler S. ve Şengelen M. (2015). Sağlık Taramaları. HUTF Halk Sağlığı AD. *Toplum Eğitim Sunumları*. Erişim adresi: <http://www.halksagligi.hacettepe.edu.tr/diger/toplumayonelik/tarama.pdf>. Erişim tarihi: 20.03.2018.
- Özkan, D. (2009). Yönetici, öğretmen, veli ve öğrenci görüşlerine göre bilim ve sanat merkezlerinin örgütsel etkililiği. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara
- Smith, S. W. ve Brownell, M. T. (1995). Individualized Education Program: Considering the broad context of reform. *Focus on Exceptional Children*, 28(1), 1
- Sucuoğlu, B. (2012). *Otizm Spektrum Bozukluğu olan Çocukların Değerlendirilmesi*. E. Tekin-İftar (Ed.), *Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklar ve Eğitimleri içinde* (s. 47-82) Ankara: Vize Basın Yayın.
- Tekin-İftar, E. (2011). *Down sendromu*. E. S. Batu (Ed.), 0-6 yaş arası down sendromlu çocuklar ve gelişimleri (2. Baskı) içinde (s. 9-38). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Vuran, S. (2007). *Bireyselleştirilmiş eğitim programları*. O. Gürsel (Ed.). Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarının geliştirilmesi içinde (s.1-10). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Yüreğir, Ö. Ö., Büyükkurt, S., Koç, F. ve Pazarbaşı, A. (2012). Prenatal tanı. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 21(1), 80-94